

Tezaurul monetar de la Frăsinet-Teleorman (sec. XVII-XVIII)

Toma Rădulescu, Veronica Predoi

Tezaurul pe care îl prezentăm cuprinde 127 de monede, majoritatea otomane (111 exemplare), urmate la mare distanță de emisiunile Raguzei (Dubrovnicul de azi) – 4 exemplare, Ungariei – 4 exemplare, Comitatului Oldenburg și orașului Embden de la Marea Nordului cu câte 2 exemplare, și cu câte un exemplar emisiunile Bavariei, Austriei, Moraviei și Transilvaniei. Localitatea Frăsinet, situată pe coasta stângă a apei Clinița, se afla în fostul jud. Vlașca-Plasa Glavacioc la nord-vestul județului spre Teleorman, la 64 km de Giurgiu și 68 km de București. Aici era o veche tradiție care se pierde în negura timpurilor, și reluată în zilele noastre – organizarea a trei bălciuri cu obor de vite în zilele celor 44 de mucenici (9 martie), la Sf. Ilie (20 iulie) și la nașterea Maicii Domnului (8 septembrie)¹. Zona cunoscută în lumea numismaților prin tezaurul de tetradrahme Macedonia Prima și Thassos descoperit într-o așezare geto-dacică de tip La Tène atestată în punctul Valea Mierlei². Satul este amintit în documente de pe la 1625³. Importanța economică a localității este evidentă, căci în anul 1750 din dispoziția domnitorului țării, Grigore Ghica II, i se făcea și o hotărnicie⁴.

Nominalurile din tezaur au ca reper două sisteme monetare – otoman și central și vest european, având la rândul lor o diversitate de nominaluri mari, mijlocii și mici, toate din argint. Cele mărunte sunt paralele otomane, cele mijlocii sunt beșlik, onluk, yarim kuruș, piese de 10 și 20 crăițari. Cele mari sunt echivalente cu talerii și subdiviziunile lor și anume kuruși, zolta, yirmilik, piese de 28 stüiver, ducatonii. Cele mai vechi monede din tezaur sunt cele 4 piese de 28 stüiver emisiuni din anii 1637-1657 din timpul împăratului german Ferdinand III (1637-1657), iar cele mai recente sunt două piese în valoare de 20 creițari din anul 1796, emisiuni pentru Ungaria și Transilvania ale împăratului habsburg Francisc I. (1792-1835). Monetăriile din cadrul tezaurului sunt: capitala imperiului otoman cunoscută sub cele două denumiri Kostantinye și Islambol (nr. 1-48, 54-57, 75-89, 91-98, 107-111) Cairo (nr. 49-53, 58-74, 90, 99-106), Dubrovnic (nr. 112-115), Oldenburg (nr. 116-117), Embden (nr. 118-119), Viena (nr. 122), Amberg (nr. 120), Kremnitz (nr. 123-124), Baia-Mare (nr. 125-126), Alba-Iulia (nr. 127). Îngroparea tezaurului s-a făcut la finele anului 1796 și poate fi legată de înlocuirea de către Poarta Otomană a domnului Alexandru Moruzi (1793-1796) cu Alexandru Ipsilanti (1796-1797), înlocuiri care de obicei erau însoțite de o atmosferă de nesiguranță generată de turcii din raialele Giurgiu și Turnu.

Acumularea comorii se făcuse în anii anteriori îngropării, căci în anul 1796 țara fusese devastată de secetă, urmată de lăcuste și epidemie de ciumă⁵.

Existența unor depozite monetare preponderent alcătuite din emisiuni otomane de diverse valori, asociate cu ducatonii raguzani, florinii specifici zonei Mării Nordului (Comitatul Oldenburg

¹ George Ioan Lahovari, *Marele dicționar geografic al României*, vol. III, fascicula 3, București 1900, p. 418.

² Bucur Mitrea, *Descoperiri de monede antice și bizantine în România*, BSNR, LXVII-LXIX (1973-1975), p. 316; Ion Spiru și Beda Corneliu, *Tezaurul de monede antice descoperite la Frăsinet, județul Teleorman*, BSNR, 1948-1972, p. 73-74; Steluța Gramaticu, Veronica Predoi, *Tezaurul de tetradrahme grecești descoperit la Frăsinet (jud. Teleorman), în Simpozion de Numismatică, Chișinău, 28-30 mai 2000*, Ed. Enciclopedică, București 2001, p. 35-45.

³ DIR, B, Țara Românească, IV, p. 573.

⁴ Vezi Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România, Țara Românească*, vol. I, Ed. Mitropolia Olteniei, 1970, p. 322, nota 59.

⁵ Costantin C. Giurăscu, *Istoria României în date*, Ed. Crai Nou, 1992, p. 156.

și orașul Embden) și mai ales cu piesele de 10 sau 20 creițari sunt specifice celei de a doua jumătăți a sec. XVIII pentru această zonă geografică⁶. În cazul florinilor de argint care în termen tehnic poartă numele de piese de 28 stüiver aceștia au pătruns în spațiul românesc către mijlocul sec. XVII spre sfârșitul domniei lui Matei Basarab așa cum arată o serie de descoperiri făcute la Curtea de Argeș, Curtișoara-Argeș, Dărmănești, Crovu-Dâmbovița, Brabova-Dolj, Pietrele-Giurgiu, Urziceni, Budești-Vâlcea, Morunglav și Verguleasa-Olt, Gărăgău-Teleorman, Braniște-Mehedinți, Voetin-Vrancea⁷. Contrar afirmațiilor altor specialiști florinii de argint de acest tip au continuat să circule și în sec. al XVIII-lea așa cum s-a întâmplat în cazul tezaurului de la Șimnic-Dolj îngropat la 1718 și care este asociat cu emisiuni monetare otomane zolta și kuruș ai sultanilor Mustafa II (1695-1703) și Ahmed III (1703-1730)⁸ și cel de-al doilea tezaur de la Morunglav-Olt care are în componere un florin de argint de la Antonius Gunther, comitele Oldenburgului, și care a fost îngropat pe la 1738-1739 (tezaurul se află în custodia Muzeului Județean Olt) și în Moldova, spre exemplu la Cleja-Bacău, s-a descoperit un tezaur alcătuit din kuruș emisiuni din anii 1687-1754, asociați cu un florin al orașului Embden din timpul lui Ferdinand III (1637-1657)⁹. Pentru Dobrogea cităm cazul tezaurului de la Cernavodă unde florinul orașului Embden este asociat cu emisiuni ale sultanilor Süleiman II (1687-1691), Ahmed II (1691-1695), Mustafa II (1695-1703) și Ahmed III (1703-1730)¹⁰. Asocierea în tezaure contemporane a ducatonilor raguzani este normală pentru această perioadă de acumulare de la sfârșitul sec. XVIII și chiar de la mijlocul secolului așa cum se întâlnește în tezaurul de la Craiova-Gherceștii Noi îngropat prin anul 1764¹¹. Legăturile cu Transilvania sunt evidente prin prezența emisiunilor de 10 și 20 de creițari pentru Bavaria, Moravia, Austria, Ungaria și Transilvania. De remarcat prezența a două monetării transilvănene de la Baia Mare și Alba-Iulia (nr. 125-127).

Din punct de vedere al numerarului tezaurul de la Frăsinet cuprinde 111 monede otomane și anume: 59 parale, beșlik, 5 onluk, 1 yarimi zolta, 1 yarim kuruș, 25 kuruș sau zolta, 15 kuruși, 1 altmişlic, 3 ducatonii, 3 florini de argint, o piesă de 10 creițari și 7 piese de 20 creițari. Conform estimărilor oficiale ale timpului un beșlik valorează 5 parale, 1 onluk egal 10 parale, 1 kuruș-40 parale, 1 yarim zolta-15 parale, 1 yirmilik-20 parale, 1 zolta-30 parale, 1 altmişlik-60 parale. Piesele de 20 creițari sunt echivalente cu 22 parale fiecare, cele de 10 creițari cu 11 parale, iar florinii de argint cu 30 parale. Ducatonul raguzan este egal cu 80 de parale. În total tezaurul de la Frăsinet era echivalent cu 2079 parale sau aproape 26 taleri sau aproape 52 de lei nominali. Era o sumă relativ consistentă pentru acele timpuri conform mărturiilor documentare. O falce de pământ se putea cumpăra pe la 1796 cu 4 taleri¹², la 1795 un răzor de vie lat de 9 pași și o jumătate de falce de loc în Mușcel costa 5 taleri¹³, un loc sterp de jumătate de falce costa 3 taleri¹⁴, o parte de munte-3 taleri, o

⁶ Determinarea pieselor din tezaur s-a făcut cu ajutorul următoarelor lucrări: Nuri Pere, *Osmarilarda Madeni Paralar*, Istanbul, 1968; J. Cejnek, *Österreichische, Ungarische, Böhmische und Schlesische Münzprägungen*, I-II, Wien, 1936; E. Unger, *Magyar éremhatározó*, I-III, Budapest, 1974-1976; A. Engel, R. Serrure, *Traité de numismatique moderne et contemporaine. Première partie. Epoque moderne (XVI-XVIII siècles)*, Paris, 1897; H. W. A. Schlickeysen, R. Palmann, *Erklärung der neueren zeit das Mittelalters und das Altertums*, Graz, 1961.

⁷ Elisabeta Savu, Aurel Vâlcu și Mihai Dima, *Un tezaur monetar din sec. al XVII-lea descoperit la Bilciurești, jud. Dâmbovița*, CN VII, 1994, p. 197-198; vezi și Toma Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Morunglav-Olt (sec. XVI-XVII)*, Oltenia. Studii și Comunicări, 4, 1982, p. 109; idem, *Tezaurul monetar din sec. al XVII-lea de la Brabova-jud. Dolj*, Oltenia. Studii și comunicări, 7-8, 1988-1989, p. 44-46.

⁸ Toma Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Șimnicul de Jos-Municipiul Craiova (a doua jumătate a sec. al XVII-lea-sfârșitul deceniului doi, sec. al XVIII-lea)*, Oltenia. Studii, documente, culegeri, seria III, an 4, 2000, nr. 1-2, p. 47-48.

⁹ Alexandru Artimon, *Un tezaur din sec. XVII-XVIII descoperit la Cleja (jud. Bacău)*, Carpica, 6, 1973-1974, p. 101.

¹⁰ Gabriel Custurea, *Tezaurul monetar de la Cernavodă (sec. XVII-XVIII)*, Pontica, 11, 1978, p. 253-255.

¹¹ Maria Rădulescu, *Un tezaur de la jumătatea sec. XVIII descoperit la Craiova-cartier Gherceștii Noi*, Oltenia. Studii documente, culegeri, seria III, 5, 2001, 1,2, p. 105.

¹² Arhivele Naționale ale României, *Izvoare documentare vâlcene. Catalogul documentelor de la Arhivele Naționale din Râmnicu Vâlcea (1605-1821)*, III, întocmit de Dumitru Andonie, Ion Soare, București 1996, doc. nr. 92/25 mai 1796.

¹³ *Ibidem*, doc. nr. 88/27 noiembrie 1795.

ogradă în deal-14,5 taleri, jumătate de ogradă de sub coastă cu casa, prunii, merii, nucii de pe ea se vindeau cu 20 taleri¹⁵, la 1789 o livadă ajungea la 8 taleri și 90 de bani (n.n. o para egal 3 bani)¹⁶. Pe la 1795, 24 de stânjani în satul Suseni-Dâmbovița se vindeau cu 25 taleri¹⁷. Carul cu lemne de foc cu 4 boi se ridică la 2 lei 60 adică 110 parale, suta de uluci lungi de 12 palme tot la fel ca și carul de lemne¹⁸. Conform prețurilor maxime fixate la 3 aprilie 1793 pentru o oca de icre negre tescuite se putea plăti 1 taler și 60 de bani, pentru icrele de știucă, crap sau caras 90 de bani, pentru scrumbia de Dunăre 3 bani, pentru crapul cel mare 12 bani¹⁹. Deci cu monedele tezaurului se putea cumpăra peste 24 de stânjani de moșie sau 19 care de lemne trase de 4 boi precum și cantități însemnate de produse alimentare. Concluzionăm că suma este relativ consistentă și ne permite să considerăm că posesorul ei putea fi un negustor sau o persoană din partea locului cu o stare materială bună care surprinsă de evenimente și-a îngropat avutul.

Catalog

I. IMPERIUL OTOMAN

Süleyman II (1687-1691)

1. Kuruş, Nuri Pere 468. 19,60 g., 41 mm, ruptă, inv. 4932.

Mustafa II (1695-1703)

2-14. Kuruşi, Nuri Pere 492. 18,62 g., 39 mm; 18,64 g, 40 mm; 19,13 g, 37 mm; 19,18 g, 38 mm; 19,20 g, 38 mm; 19,20 g, 38 mm; 19,70 g, 39 mm; puțin ștearsă; 19,76 g, 39 mm; 19,82 g, 39 mm; 19,86 g, 40,5 mm; 19,89 g, 40,5 mm; 20,6 g, 38,5 mm; 20,19 g, 37mm; 20,95 g, 37 mm; 20,95 g, 37 mm. Inv. 4941, 4938, 4939, 4935, 4940, 4937, 4936, 4933, 4934, 4943, 4944, 4946, 4945.

15. Yarim kuruş. Nuri Pere 493. 9,32 g, 28 mm. Inv. 4942.

Ahmed III (1703-1730)

16-21. Kuruşi. Nuri Pere 516. 25,69 g, 39 mm; 25,95 g, 38 mm; 26,30 g, 38,5 mm; 26,34 g, 38 mm; 26,38 g, 38 mm; 26,78 g, 40 mm. Inv. 4959, 4962, 4958, 4960, 4953, 4957.

22-32. Zolta. Nuri Pere 520. 19,10 g, 38,5 mm; 19,10 g, 40,5 mm; 19,14 g, 38 mm; 19,49 g, 38 mm; 19,58 g, 38 mm. Lipsă o mică parte; 19,62 g, 37 mm; 19,66 g, 38,5 mm; 19,71 g, 39 mm. Crăpată din barete; 19,73 g, 37,5 mm; 19,87 g, 38 mm; 20,16 g, 38,5 mm. Inv. 4961, 4951, 4956, 4954, 4949, 4953, 4952, 4948, 4947, 4950, 4955.

33. Yirmilik. Nuri Pere 517. 12,83 g, 32,5 mm. Inv. 4965.

34. Yarim zolta. Nuri Pere 521. 9,74 g, 29 mm. Inv. 4964.

35-36. Parale. Nuri Pere 523. 0,45 g, 15 mm; 0,62 g, 14,5 mm. Ambele perforate. Inv. 4966, 4967.

Mahmud I (1730-1754) 1143-1168 H

37-44. Kuruşi. Nuri Pere 573. 23,26 g, 39 mm; 25,04 g, 38,5 mm; 23,87 g, 38 mm; 25,48 g, 39,5 mm; 25,60 g, 38 mm; 36,47 g, 39 mm; 26,86 g, 39 mm; 36,89 g, 39,5 mm- puțin ruptă din batere. Inv. 4958, 4974, 4975, 4972, 4970, 4973, 4971, 4968.

45-46. Yirmilik. Nuri Pere 574. 12,82 g, 30 mm; 13,30 g, 30,5 mm. Inv. 4976, 4977.

47. Onluk. Nuri Pere 575. 5,48 g, 25 mm. Inv. 4979.

48. Para. Nuri Pere 578. 0,38 g, 16 mm. Inv. 5046.

49-53. Parale. Nuri Pere 580. 0,39 g, 15 mm.-perforată; 0,18 g, 14 mm; 0,30 g, 15 mm; 0,31 g, 15 mm; 0,33 g, 15,5 mm.- perforată. Inv. 5048, 5047, 4978, 5040, 5039.

Mustafa III (1757-1774) 1171-1187 H

54. Ciftezolta. Nuri Pere 632. An 2. 27,90 g, 40 mm. Inv. 6662.

55. Onluk. Nuri Pere 628. An 12. 4,19 g, 25 mm. Inv. 4990.

56. Beşlik. Nuri Pere 627. 2,08 g, 20 mm, perforată. An şters. Inv. 4988.

¹⁴ *Ibidem*, doc. nr. 87/14 noiembrie 1795.

¹⁵ *Ibidem*, doc. nr. 81/1 octombrie 1791.

¹⁶ *Ibidem*, doc. nr. 77/12 aprilie 1789.

¹⁷ George Potra, *Tezaurul documentar al judeţului Dâmboviţa (1418-1800)*, Muz. Jud. Dâmboviţa, 1972, doc. 1033/15 aprilie 1795.

¹⁸ C. C. Giurăscu, *Istoria pădurii româneşti din cele mai vechi timpuri până astăzi*, Ed. Ceres, Bucureşti, 1976, p. 184.

¹⁹ Idem, *Istoria pescuitului și a pisciculturii în România*, I, Ed. Academiei, Bucureşti 1964, p. 241-242.

57. Para. Nuri Pere 639. An 16. 0,32 g, 19 mm. Inv. 4991.
- 58-73 Parale. Nuri Pere 643. 0,24 g, 14,5 mm.- perforată, 0,25 g, 14,5 mm; 0,30 g, 15 mm; 0,30 g, 15 mm; 0,34 g, 15 mm; 0,35 g, 15 mm; 0,35 g, 15 mm; 0,39g, 15,5 mm.- perforată. 0,35 g, 15,5 mm; 0,29 g, 15 mm; 0,13 g, 15 mm.- incusă; 0,38 g, 16 mm; 0,40 g, 15,5 mm; 0,42 g, 16 mm; 0,46 g, 15 mm; 0,46 g, 15 mm.- perforată. Inv. 4985, 4989, 4982, 4987, 4981, 4984, 4986, 4983, 4980, 5042, 5044, 5049, 5050, 5043, 5045, 5045, 5048.
- Abdulhamid I (1774-1789) 1187-1203 H
74. Para. Nuri Pere 683. An 1. 0,29 g, 15 mm.- perforată. Inv. 5018.
75. Onluk. Nuri Pere 679. An 2. 4,57 g, 25 mm.- perforată. Inv. 4993.
76. Para. Nuri Pere 681. An 2. 0,33 g, 15 mm. Inv. 5037.
- 77-78. Parale. Nuri Pere 681. An 3. 0,39 g, 15 mm; 0,41 g, 15mm.- perforată. Inv. 5013, 5010.
- 79-80. Parale. Nuri Pere 681. An 4. 0,34 g, 15 mm.-perforată; 0,44 g, 15 mm. Inv. 4997, 5007.
- 81-83. Parale. Nuri Pere 681. An 5. 0,30 g, 15 mm.- perforată; 0,31 g, 15 mm; 0,45 g, 15 mm.- perforată. Inv. 5036, 5006, 5008.
84. Para. Nuri Pere 681. An 7. 0,30 g, 15 mm.- perforată. Inv. 4998.
85. Para. Nuri Pere 681. An 9. 0,37 g, 15,5 mm.-perforată. Inv. 5016.
86. Onluk. Nuri Pere 679. An 10. 4,46 g, 24,5 mm. Inv. 4992.
87. Para. Nuri Pere 681. An 10. 0,38 g, 15 mm.- perforată. Inv. 5041.
88. Para. Nuri Pere 681. An 11. 0,41 g, 15 mm.- perforată. Inv. 5017.
89. Para. Nuri Pere 681. An 12. 0,38 g, 15 mm.-perforată. Inv. 5005.
90. Para. Nuri Pere 683. An 14. 0,40 g, 15 mm. Inv. 5019.
91. Para. Nuri Pere 681. An 15. 0,40 g, 15mm. Inv. 5014.
- 92-98. Parale. Nuri Pere 681. An șters sau perforat. 0,31 g, 15 mm.- perforată; 0,35 g, 15 mm; 0,37 g, 15 mm; 0,37 g, 14,5 mm.- perforată.; 0,42 g, 15 mm.- perforată.; 0,44 g, 15 mm.- perforată.; 0,38 g, 15 mm. Inv. 5035, 4995, 4994, 5015, 4999, 5001, 5002.
- 99-106. Parale. Nuri Pere 683. An șters sau perforat. 0,23 g, 15 mm.-perforată; 0,36 g, 15,5 mm.- perforată; 0,39 g, 15,5 mm; 0,40 g, 15 mm.- perforată; 0,40 g, 16 mm; 0,44 g, 17 mm.- perforată; 0,33 g, 15 mm.- perforată; 0,39 g, 15 mm. Inv. 5038, 5009, 5011, 5000, 4996, 5012, 5004, 5003.
- Selim III (1789- 1807)
- 107-109. Parale. Nuri Pere 713. An 1. 0,27 g, 15 mm; 0,32 g, 15 mm; 0,46 g, 15,5 mm. Inv. 5020, 5021, 5022.
110. Kuruş. Nuri Pere 708. An 2. 12,49 g, 37,5 mm. Inv. 5024.
111. Onluk. Nuri Pere 710. An 3. 3,12 g, 23 mm. Inv. 5023.
- II. RAGUZA
112. Ducaton 1756. 28,50 g, 40 mm. Inv. 6657.
113. Idem 1762. 28,30 g, 40 mm. Inv. 6658.
114. Idem 1764. 28,10 g, 40 mm. Inv. 6659.
115. Idem 1765. 28,12 g, 40 mm. Inv. 6660.
- III. OLDENBURG.
- Antonius Gunther
116. Piesă de 28 stüiver. Av. FLOR(inus) AN(thonius) GV(ntheri) C(omes) O(ldenburgi) (28) E(t) D(elmenhorsti) D(ominus) I(n) IE(ver) K (niphause). Legenda între două cercuri perlate întrerupte de coroana comitală a scutului cu armele comitatului de Oldenburg, ale stăpânilor în Delmerhost și Knifausen, care au între cele două brațe câte trei puncte. Rv. FERD(inandus) III D(ei) G(ratiaea) ROM(anorum) IMP(erator) SEMP(er) AV(gustus). În câmp vulturul bicefal încoronat și cu cifra 28 pe piept. 19,30 g, 40 mm. Inv. 6661.
117. Idem dar între brațele coroanei comitale câte patru puncte. 19,44 g, 41 mm. Inv. 5033.
- IV. EMBDEN
- Ferdinand III (1637-1657)
118. Piesă de 28 stüiver. Av. FLOR(inus) ARGE(nteus) (28) CIVITAT(is) EMED(en). În câmp scut cu armele orașului Embden. Ev. FERDINAND(us) III D(ei) G(ratiea) AV(gustus) IMP(erator) SEM(per) AV(gustus). În câmp vulturul bicefal habsburg cu cifra 28 pe piept. 19,14 g, 39 mm. Inv. 5034.
119. Idem dar la legenda rv. Ferdinan(N întors) III. IMP. SEM. AVG. 18,67 g, 39 mm. Inv. 6656.
- V. BAVARIA

Maximilian Iosif (1745-1777)

120. Piesă de 10 creițari. 1754. AV. D(ei) G(ratiae) MAX(imilianus) JOS(ephus) U(triusque) B(avariae) ET(în ligatură) P(alatinus) S(uperioris) D(ux) C(omes) P(alatinus) R(heni) I(mpaerii) A(rhidapifer) ET(în ligatură) L(angraphus) L(euchtenbergae), jos în câmp sigla A. Legenda în două cercuri de perle. În câmp bustul lui Maximilian Iosif, cu perucă cu coadă, spre dreapta, într-o coroană de lauri. Rv. PATRONA BAVARIAE. Maica Domnului cu pruncul învăluită în raze, în chenar cifra 10, de o parte și de alta a cifrei anul emiterii 17-54. 3,65 g, 26 mm. Inv. 5032.

VI. MORAVIA

Maria Thereza (1740-1780)

121. Piesă de 20 creițari, 1765, 6,35 g, 29 mm. Inv. 5025.

VII. NIEDERÖSTERREICH

Maria Thereza (1740-1780)

122. Idem. 1765. Herinek 842. 6,57 g, 28 mm. Inv. 5026.

VIII. UNGARIA

Iosif II (1780-1790)

123. Idem 1781, sigla B. Unger 1325, Herinek 226. 6,59 g, 28 mm. Inv. 5027.

124. Idem 1782. Unger 1326, Herinek 227. 6,24 g, 28 mm. Inv. 5028.

Francisc II (1792-1835)

125. Idem 1795. Sigla G. Herinek 665. 6,62 g, 29 mm. Inv. 5030.

126. Idem 1796. Sigla G. Herinek 666. 6,64 g, 28 mm. Inv. 5031.

IX. TRANSILVANIA

Francisc II (1792-1835)

127. Idem 1796. Sigla E. M.B.R. 3 363. 6,64 g, 38 mm. Inv. 5032.

